

Sjezdové materiály

36. sjezd ČSSD
18. - 19. března 2011, Brno

Sociální demokracie pro 21. století

Úvodní poznámky k dokumentu

Vážené přítelkyně, vážení přátelé,

dostáváte do ruky finální verzi návrhu dokumentu „*Sociální demokracie pro 21. století*“, který je určen pro nadcházející 36. sjezd ČSSD (z rozhodnutí PG ČSSD z prosince 2010). K dokumentu připojuji několik stručných informací týkajících se účelu dokumentu, jeho obsahové struktury a autorů.

- Dokument vychází z Dlouhodobého (základního) programu ČSSD z r. 2004/2005 a zohledňuje ideové diskuse v rámci PES v posledních letech. Cílem dokumentu je oživit ve straně a ve veřejnosti pozornost k základním hodnotám a principům sociální demokracie s přesvědčením, že tato pozornost dnes může být větší:
  - o v důsledku negativních zkušeností s politikou posledních neoliberálních vlád
  - o v důsledku zkušenosti s finanční a hospodářskou krizí
  - o v důsledku stále kritičtější české veřejnosti vůči neoliberální politice
  - o v důsledku probíhajících kritických diskusí odborné veřejnosti v rámci různých platform, které vznikly v období po volbách do PS 2010.
- Dokument popisuje základní ideová východiska politiky ČSSD, nejde o standardní programový dokument podrobně se zabývající konkrétními politickými opatřeními v různých společenských oblastech. Zpracování standardního programu směrem k příštím volbám do PS bude následovat po 36. sjezdu ČSSD.
- Cílem autorů dokumentu bylo odvodit základní ideová východiska politiky ČSSD z globálních souvislostí (neregulovaná ekonomická globalizace) a s ohledem na protilehlé pozice dvou významných aktérů: neoliberální politiky na straně jedné a sociální demokracie na straně druhé.
- Neregulovaná ekonomická globalizace je pojata jako soubor rizik a výzev pro demokratický sociální stát, tedy nejen pro sociální stát v tradičním užším slova smyslu, ale pro liberální demokracii jako jeho institucionální politický rámec.
- Role sociální demokracie je pojata v její schopnosti čelit těmto rizikům a víceméně jako osudová záležitost. Nepodaří-li se sociální demokracii čelit těmto rizikům, upadne v 21. století do bezvýznamnosti.
- Struktura textu je rozdělena do dvou částí: 1) Hlavní rizika neregulované ekonomické globalizace a její negativní dopady na demokratický sociální stát. 2) Ideová východiska, na základě kterých může sociální demokracie těmto rizikům čelit.
- Základní popis rizik a výzev v první části dokumentu více zohledňuje globální úroveň jejich projevu s přihlédnutím k specifickým projevům v ČR. V pozitivní druhé části autoři více zohledňují domácí kontext, jakkoli text vyúsťuje nakonec do evropského kontextu (Sociální Evropa).

Autoři dokumentu:

Lubomír Zaorálek (mpř. ČSSD, vedoucí autorského kolektivu), Martin Potůček (předseda sociální komise ČSSD), Vladimír Špidla (předseda KPA ČSSD), Oto Novotný (vedoucí PAO ČSSD), Martin Fassman (analytik ČMKOS), Jan Mládek (ekonom ČSSD), Miloš Pick (ekonom), Miloš Balabán (bezpečnostní expert ČSSD), Jan Černý (ředitel MDA), Erazim Kohák (filozof, člen KPA ČSSD), Patrik Eichler (publicista, MDA), Lukáš Jelínek (politolog, MDA), Kateřina Kalistová (expert ČSSD na média), Marek Německý (analytik ČSSD).

Na tvorbě dokumentu dále spolupracovali:

Bohuslav Sobotka (1. mpř. ČSSD), Milan Urban (mpř. ČSSD), Jan Keller (sociolog), Petr Pavlík (sociální komise ČSSD), Valtr Komárek (ekonom), Milan Znoj (politolog, člen KPA ČSSD), Martin Polášek (politolog, ext. spolupracovník PAO ČSSD), Petr Drulák (Ústav mezinárodních vztahů), Jiří Koubek (politolog, ext. spolupracovník PAO ČSSD), Ilona Švihlíková (ekonomka, členka KPA ČSSD), Linda Sokačová (gender aktivistka, členka KPA ČSSD), Karel Hrubý (býv. exilový předseda ČSSD), Karel Vodička (člen ÚVV ČSSD), Ivan David (člen ÚVV ČSSD), David Beňák (předseda Komise pro romské záležitosti), Michal Sojka (lékař, ČSSD), Kateřina Bocianová (předsedkyně zahraniční komise ČSSD), Jaroslav Šabata (politolog), Karel Zemek (tajemník KPA ČSSD), školská komise ČSSD, sociální komise ČSSD, Komise politických analýz ČSSD (KPA ČSSD) a další.

Lubomír Zaorálek
mpř. ČSSD

Praha 7. března 2011

SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE PRO 21. STOLETÍ

Ideová východiska pro střednědobý program ČSSD

Jsmo sociální demokraté. Hlásíme se k soužití v sebevědomí svobody, v úctě k svébytnosti každého a v péči o potřeby všech. Hlásíme se k ideálu demokracie politické, sociální i ekonomické. Nepředstíráme dokonalost, ale hlavou i srdcem se zavazujeme k úsilí o svobodu, spravedlivost a soudržnost našeho společenství. Takový byl nepsaný konsensus českého soužití v dobách naší velikosti.

Dnes v naší společnosti roste nejistota z budoucnosti a hluboká nespokojenost se stavem politiky. Před dvaceti lety jsme nepochybovali, že si dokážeme vládnout sami – že dokážeme dát dohromady ty nejlepší lidi a myšlenky a vytvářet stát, ve kterém se bude dobře žít. K tomu měla sloužit nově nabytá svoboda.

Jaký je výsledek? Máme sice svobodné volby, zvolené zástupce, ale chod státu jakoby stále určoval někdo jiný. Mysleli jsme, že se bude vládnout rozumem, na základě analýz a veřejné debaty. Místo toho máme vládu, která říká, že žádné zvláštní analýzy nepotřebujeme, stačí si prý na webu najít stanoviska ratingových agentur. Kde je pak ale naše svoboda volit si svou budoucnost?

Co se dnes děje, velká část lidí odmítá. Rostou obavy z dalšího zhoršování stavu a kvality veřejných služeb, od zdravotnictví přes školství až po policii. Máme nevykonnou veřejnou správu, nevíme si rady s korupcí, selhává justice a ochrana práv občana. Společnost se stává rozdrobenou, skupiny obyvatel jsou stavěny proti sobě (mladí proti starým, jedna profesní skupina proti druhé). Vládní politika dále zhoršuje postavení sociálně slabších, ohrožena je i střední vrstva. Stále více platí, že politika slouží výhradně úzké oligarchické skupině, která hovoří o škrtech, o nutnosti utahování opasek, ale rozhodně tím nemá na mysli své vlastní majetky. Vláda, která se vymyká demokratické kontrole, nemá šanci v boji s korupcí a klientelismem.

Lze prokázat, že země, které reagují na projevy ekonomické, environmentální a sociální krize promyšleně a koncepčně, mají nesrovnatelně lepší výsledky než země, které se na žádnou reflexi nezmohou. Proto je třeba skončit s „rozbitostí“ a „bezúčinností“ české politiky. Je třeba mít vizi státu, která je víc než jenom sledováním aktuálního hodnocení ratingových agentur. Je třeba znovu svést zápas o svobodu rozhodovat, v jaké zemi chceme žít, a dát občanům na výběr mezi alternativami. V lidech nesmí růst pocit, že nejsou schopni ovlivnit vývoj a směřování společnosti. V naší zemi nesmíme připustit celkový rozpad sociálního rozměru moderního občanství. Za to dnes my, sociální demokraté, neseme největší odpovědnost.

Předchozí generace sociálních demokratů vždy vystupovaly jménem těch, kdo měli touhu ovlivňovat svůj osud, podílet se na správě státu, mluvit do toho, co se kolem nich děje. Vyjděme vstříc této touze, veďme ji vstříc výzvě 21. století!

1. Globální kapitál proti demokratickému sociálnímu státu

1.1 Výzva pro ČSSD a evropské sociální demokraty

Evropský sociální stát, který se vyvíjel v průběhu dvacátého století, uplatňuje práva a svobody občanů s ohledem na sociální spravedlnost a solidaritu. Pomáhali jej vytvářet liberálové, křesťanští demokraté, konzervativci a nejdůsledněji sociální demokraté. Myšlenka sociálního státu se stala součástí společného dědictví západní Evropy. Neexistoval nějaký jeden evropský návod na sociální stát, ale existoval sociální stát jako společný jmenovatel společného snažení. V české tradici se tohoto úsilí účastnil například Tomáš G. Masaryk, který sociální otázku postavil také jako otázku mravní.

Evropský sociální stát zdaleka není jen charitou a sociálními dávkami pro nejslabší. Jde o pozoruhodný civilizační projekt vytvářející společenství lidí se srovnatelnou sociální zkušeností. Opírá se o moderní tržní ekonomiku, právní stát a občanskou společnost. Evropský sociální stát je kompromisem mezi kapitálem a prací, trhem a státem, konkurencí a solidaritou. Tento kompromis byl od počátku velmi křehký a jeho udržování vyžadovalo permanentní úsilí, včetně neustálé snahy o sociální smír. Součástí bylo i trvalé vyjednávání mezi zaměstnanci, zaměstnavateli a vládou.

Demokratický sociální stát se úspěšně vyvíjel v politicky a sociálně regulovaných národních rámcích do konce sedmdesátých let. Nástup ekonomické globalizace tuto situaci změnil. Ekonomická globalizace přinesla ohromné možnosti uspořádat naše společnosti informačními, komunikačními, dopravními a dalšími prostředky v celoplanetárním rámci. Tyto možnosti však nejsou dostatečně využívány. V důsledku absence nadnárodní regulace převažují spíše rizika. Firmy, zejména ty nadnárodní, se do značné míry vymanily z národně regulovaných rámců a začaly volně operovat v nadnárodním prostoru.

Národní ekonomiky jsou nuceny se tlakům světových trhů přizpůsobovat a odstraňovat „překážky“ pro snazší vstup zahraničních investorů. Národní státy snižují daně a sociální výdaje s cílem přilákat do země kapitál a zajistit tak konkurenceschopnost v mezinárodní soutěži. Jelikož zdaňování firem představuje pro moderní sociální státy jeden z důležitých zdrojů příjmů pro financování veřejných politik, jde de facto o útok na sociální stát cestou tzv. daňového a sociálního podbízení.

Politicky nejvážnější důsledky to má na vysoce rozvinuté sociální systémy v Evropě. Jde o útok na evropský způsob života – nejen na pravidla ekonomického rozvoje, ale také na ohleduplnost k životnímu prostředí, vzdělanost, lidské zdraví, volný čas. Evropský sociální model je vydáván za přežilý, příliš nákladný a málo konkurenceschopný, technologicky zaostávající ve srovnání s americkým modelem a s modelem „asijských tygrů“ (Čína, Indie).

EU se tomu snaží čelit strategiemi, které mají pomoci inovací do vědy a vývoje odstranit technologické zaostávání a přitom udržet vysokou míru zaměstnanosti a sociálních investic. Tyto strategie ovšem nemají závažnější platnost a zůstávají většinou nerealizovány. Navíc někdy jsou vstřícnější vůči straně kapitálu než vůči straně práce. Sociální státy se tak stahují k obraně veřejných politik před útoky globálního kapitálu zpět do národních rámců, kde jim ovšem na účinnou obranu chybí potřebné síly. Historicky dosažený kompromis mezi kapitálem a prací, trhem a státem, konkurencí a solidaritou je tak stále více vychylován ve prospěch kapitálu, trhu a konkurence, resp. v neprospěch práce, státu a solidarity.

Z politických proudů je tento pohyb největší výzvou pro sociální demokracii, pro kterou je udržení a rozvíjení demokratického sociálního státu hlavním cílem a zdrojem politické hodnověrnosti. Pokud by pokračoval nastoupený trend, znamenalo by to porážku sociální demokracie. Sociální demokracie tak stojí před dvěma úkoly: Na jedné straně potřebuje na národní úrovni čelit nejostřejším útokům na sociální stát, bránit jej a rozvíjet jeho vitální funkce. Na druhé straně potřebuje mobilizovat své aktivity na nadnárodní, a především evropské úrovni, a opakovaně se snažit nastavit závazné regulativní rámce pro globální kapitál uvnitř EU. Uzavíráním se do národních rámců budou sociálně demokratické strany opakovaně tlačeny k defenzivním strategiím.

Těmi sice mohou vyhrávat dílčí bitvy, avšak prohrát válku. K defenzivním strategiím patří nejrůznější ústupky neoliberalní pravicové politice. Ty se ukázaly jen jako dočasně účinné v některých národních kontextech v relativně klidném období před finanční a hospodářskou krizí. (Tzv. „třetí cesta“ ve Velké Británii, která byla ve skutečnosti ústupem od třetí cesty, založené na kompromisu mezi státem a trhem.) Po zkušenosti s touto krizí je další defenzivní strategie nezdůvodnitelná. Neoliberalní vlády využívají krize jako skvělé příležitosti jak oslabenému sociálnímu státu zasadit smrtící úder.

Padne-li pod tlakem globálního kapitálu demokratický sociální stát, v mnohem drastičtějších formách se vyjeví nebezpečné symptomy, které politika neregulovaného kapitalismu přináší a které kritici kapitalismu popisovali již před 150 lety: politika v rukou privilegovaných ekonomických a politických elit, sociální nespravedlnost, egoismus, prohlubování nerovnosti, růst chudoby, těžké politické, sociální, kulturní a národnostní konflikty na národní a mezinárodní úrovni.

Globalizace ekonomiky bez efektivní globální regulace tak vykazuje svou civilizační zhoubnost a vyžaduje radikální proměnu. Tak jako byl kapitál zkrácen v národním měřítku, je třeba jej postupně zkrotit v nadnárodním měřítku. **Schopnost uhájit a rozvíjet demokratický sociální stát spočívá ve schopnosti podřídit globální kapitál nadnárodní politické kontrole a demokratickým pravidlům.** To je úkol nové generace sociálních demokratů a všech progresivních sil pro 21. století. A to je také specifický úkol České strany sociálně demokratické.

1.2 Globální kapitál proti demokracii

Ideologií globálního kapitálu je neoliberalismus. Ve sporu jak legitimizovat demokracii, svobodu a dobrou společnost argumentuje, že jejich hlavními zárukami jsou soukromé vlastnictví, trh a minimální stát. Neoliberalismus nám vnucuje omezený pohled na svět: vše je podle něj záležitostí ekonomiky. Politika se tak dostává do područí neoliberalních ekonomických expertů. Tím je však vyřazena ze hry veřejnost, resp. demokratická politika jako veřejná aréna, v níž se střetávají různorodé zájmy, které je třeba sladovat.

Podívejme se, jakými lidmi se současná vládní politika obklopuje. V Bezděkově komisi pro důchodovou reformu hráli prim představitelé penzijních fondů, Národní ekonomická rada vlády se otevřela zástupcům dravých finančních skupin. Když opozice ve Sněmovně vznesla požadavek na vyslovení nedůvěry vládě Petra Nečase pro vážné podezření z korupčního jednání jednoho jejího ministra, byla kritizována za pokus ohrozit stabilitu státu, rozuměj jeho důvěryhodnost v očích ratingových agentur a zahraničních investorů!

Neoliberalní ideologie se stala působivým náboženstvím našeho věku: Úspěch a peníze leží na ulici pro každého, kdo má odvahu na ně dosáhnout. Kdekdo chce věřit, že je vyvolený. Ve skutečnosti však dochází jenom k bohatnutí úzké skupiny vyvolených na úkor velké většiny ostatních. Právě zájmy této většiny musí hájit sociální demokracie.

Termín „individuální svoboda“ neoliberalní ideologie zneužívá jako zástěrku rostoucího sobectví. V tomto duchu například republikánská administrativa ve Spojených státech v 80. letech prosazovala politiku, že je potřeba daňovými úlevami pomáhat nejvíce bohatým, protože bohatství od nich „proteče“ k nejnižším vrstvám. V průběhu 90. let v USA uspěla politika odstavení a vyřazení regulačních brzd finančního kapitálu. Výsledkem bylo největší prohloubení sociálních rozdílů od druhé světové války a současná hluboká finanční a hospodářská krize. Tato podoba ideologie získala své četné stoupence i v postkomunistické střední Evropě.

Neoliberalní ideologie mluví o minimálním státu, ovšem její praktická politika tomu zdaleka neodpovídá. V zemích, kde se prosadila, nedochází například k tomu, že by státním rozpočtem protékalo nižší procento hrubého domácího produktu. Globální kapitál potřebuje především takový stát, který si dokáže osedlat a který pracuje v jeho zájmu. Potřebuje stát, který mu umožní vstup do veřejného sektoru, ať už ve zdravotnictví, školství, důchodovém systému, nebo dokonce v bezpečnostní oblasti. Potřebuje stát, který mu umožní „dobý-

vat rentu“. Například penzijní systém je schopen poskytnout obrovské částky, se kterými kapitál může počítat poměrně dlouhou dobu. Ti, kteří disponují miliardami, mají pak možnosti, o kterých se běžnému občanovi ani nezdá. Dokonce si mohou zajistit beztržnost za protiprávní jednání. (Příkladem může být původně tajný dodatek smlouvy mezi společností Nomura a českým státem.)

Ideologie neoliberalismu „ospravedlňuje“ úsilí nadnárodního kapitálu ovládnout sféru státu a občanské společnosti logikou trhů a peněz. Protože nedílnou součástí občanské společnosti jsou i politické strany, cílem tohoto úsilí se stávají i ony.

Rozvolňují se vazby mezi politickými stranami a přirozenými zájmovými skupinami ve společnosti. Uvolněný prostor je vyplňován populistickými stranami založenými na marketingových principech (Forza Italia, Věci veřejné). S klesajícím počtem členů politických stran dochází k úpadku procesů vnitrostranické demokracie. Uvnitř stran vzniká jakási bizarní logika trhu, která vede k extrémním formám ohrožení vnitrostranické demokracie, jakým je zejména účelové nabírání členů, kteří v horším případě ani nemusí fyzicky existovat (fenomén černých duší a tzv. velrybaření). Jednotkou směny na trhu vnitrostranických pozic se stává počet lidí toho či onoho funkcionáře. V krajních případech odpovídají členům (jako jednotce vnitrostranického vlivu) i finanční ekvivalenty. Politické strany se dostávají do závislosti na lobbistických a finančních skupinách. Podstatné rozhodovací procesy se přesouvají z politického jeviště do zákulisí a dostávají se tak mimo kontrolu veřejnosti.

Má-li být politika demokratická, musejí ji určovat občané-voliči, nikoliv mocné ekonomické skupiny. Demokratické procedury se dnes stávají stále více pouhou stínohrou. Demokracie je oslabovaná, dochází k jejímu tunelování - zůstává z ní jen vnější forma. **Globální kapitál zbavující politiku jejího významu, obcházející a vyřazující demokratické mechanismy rozhodování je pro sociální demokracii výzvou, aby hájila autonomii politiky, vracela politice její význam a důsledně prosazovala demokratický a transparentní způsob rozhodování.**

1.3 Globální kapitál proti sociálnímu státu

Sociální stát je výsledkem emancipačních a demokratizačních snah mnoha generací – úsilí o osvobození lidského jedince i společenství od nejrůznějších forem útlaku a nespravedlnosti, úsilí o uvolnění a uplatnění lidských tvořivých sil. Je zároveň klíčovým nástrojem zajišťujícím legitimitu společenského uspořádání založeného na politické demokracii a tržní ekonomice. S nástupem neregulované ekonomické globalizace začali neoliberálové efektivnost a samotný smysl existence sociálního státu zpochybňovat. Záminkou se stalo odstraňování deficitů veřejných rozpočtů. Rostoucí deficity veřejných rozpočtů představují opravdu vážný problém, ohrožující budoucí prosperitu sociálních států a kvalitu života jejich obyvatel.

Bezkonceptní škrty ve veřejných výdajích

Neoliberální vlády nabízejí řešení deficitů veřejných rozpočtů cestou dalšího relativního a leckdy i absolutního snižování veřejných výdajů. Výjimkou není ani Česká republika. Přitom už současnou výší veřejných výdajů ve vztahu k hrubému domácímu produktu se dnes Česká republika nachází na periferii EU. Doplácejí na to všechny významné oblasti veřejných služeb, tedy zdravotnictví, školství, kultura, sociální zabezpečení, služby zaměstnanosti, výzkum a vývoj, podpora bydlení, bezpečnost a veřejná doprava, jejich zaměstnanci - a samozřejmě především samotní občané.

Od počátku roku 2011 dochází k omezování nebo rušení sociálních dávek nabízejících pomoc a podporu potřebným, k poklesu státní podpory stavebního spoření, k omezování finanční podpory organizací občanského sektoru. Klesají rozpočty a snižují se počty pracovníků veřejného sektoru. Vláda připravuje ustavení nového soukromého pilíře důchodového pojištění s vyvedením části prostředků z veřejného fondu sociálního

pojištění, další snížení stropů plateb zdravotního a sociálního pojištění vyšším příjmovým kategoriím či zavedení školného na vysokých školách. To způsobí (spolu s již dříve zavedenými poplatky za zdravotní služby a recepty) další růst napětí a deficitů v poskytování příslušných služeb a vyvolá riziko jejich úplného rozkladu v budoucnu. Protože přenáší výdajovou zátěž stále více z veřejného sektoru na jednotlivce a jejich rodiny (např. prostřednictvím zvyšování DPH) a významně podkopává jediný budoucí zdroj společenského bohatství této země – její lidský potenciál.

Přitom český sociální stát patří k nejúspornějším a nejefektivnějším vůbec. **Deficity veřejných rozpočtů byly způsobeny nikoliv jeho smyšlenou „rozhazovačností“, nýbrž neuváženým snižováním daňových a jiných příjmů veřejných rozpočtů v minulosti a korupcí vážně zasaženým fungováním státu v oblasti jejich správy a užití.** K dramatickému zvýšení deficitů došlo navíc v důsledku hospodářské krize způsobené nezodpovědnými spekulacemi soukromým kapitálem.

Privatizace pracovních-právních vztahů

Útok na sociální stát je veden i v oblasti pracovních právních vztahů pod záminkou jejich „zpružnění“. To však vyhovuje především zaměstnavatelům a nikoli zaměstnancům. Výpovědi bez udání důvodů, krácení výpovědní lhůty, krácení odstupného, řetězení pracovních smluv na dobu určitou, snižování sociálních dávek (nemocenská, podpory v nezaměstnanosti), pružnější konta pracovní doby a řada dalších opatření, o kterých se prozatím nemluví (např. zcela jisté zmrazení minimální mzdy) nejlépe vypovídají o skutečném vztahu pravice vládní koalice k zaměstnancům.

V souhrnu nejde o nic převratného. Jen o snahu pokračovat v politice levné práce, kterou ODS praktikovala v průběhu 90. let jako jeden z pilířů její ekonomické transformace. Přitom je zcela evidentní, že to byla právě tato politika, která dodnes hluboce deformuje úroveň i relace v odměňování na českém pracovním trhu.

Stagnace ekonomiky a přetrvávající vysoká nezaměstnanost vytváří atmosféru strachu ze ztráty zaměstnání. Na tomto strachu postavila koalice celou svou politiku zaměstnanosti a snaží se vsugerovat zaměstnanci, že je rovnocenný partner podnikatele - to znamená, že má také povinnost dělit se, a to nejlépe rovným dílem, o veškerá podnikatelská rizika s majitelem firmy nebo svým zaměstnavatelem. Takový zaměstnanec pak nepotřebuje žádnou sociální či jinou speciální ochranu pracovního poměru, nepotřebuje odbory či jiná uskupení hájící jeho zájmy.

Privatizace vzdělání

Dalším směrem útoku na sociální stát je omezování veřejných výdajů na vzdělání všech stupňů, od předškolní výchovy až po vzdělávání dospělých. Za zvláště nebezpečnou považujeme plíživou privatizaci a snahu změnit fungování universit podle vzoru tržního chování firem, dovnitř i navenek (tzv. akademický kapitalismus). Všechny tyto kroky přitom vedou nejen k prokazatelnému poklesu mezinárodně měřených standardů kvality vzdělávání, ale hlavně nepřinášejí téměř žádný z očekávaných pozitivních dopadů, kvůli nimž jsou prováděny. Zde je třeba zmínit příliš vysoký počet nekvalitních soukromých škol, snahy o skrytou privatizaci veřejných vysokých škol podřízením jejich akademické samosprávy soukromým zájmům skrze výrazné zvýšení pravomocí správních rad, podfinancování platů vysokoškolských pedagogů i učitelů obecně.

Za nežádoucí pokládáme tlak firem, aby vysoké školy vychovávaly absolventy výlučně podle potřeb trhu práce. Tím dochází k faktickému odmítnutí tradičního modelu univerzitního vzdělávání, jehož cílem je vychovat nejen specialisty, ale především kultivované a kriticky myslící občany, kteří se budou schopni aktivně podílet na politickém životě v demokratické společnosti. Tlakem na komodifikaci vysokoškolského vzdělávání trpí nejen vysoké školy (a v jejich rámci zejména humanitní obory), ale především demokracie. Návrhy pravice vládní na zavedení školného mohou mít proto v tomto ohledu nedožrnné vedlejší následky.

Neoliberální přístup k vědě prosazuje především kvantitativní hlediska při hodnocení vědeckých výsledků a v krajním případě nahrazování základního výzkumu pouhou „podporou inovací“. Jakkoli je podpora inovací potřebná, věda a vzdělání nemohou fungovat jen na principu utilitarismu a okamžitého ekonomického efektu. Privatizace vzdělání a podřizování akademických a univerzitních institucí tržnímu systému dnes představuje možná nejnebezpečnější a nejzákladnější útok na demokratický sociální stát. **Pokud trh ovládne univerzitní a akademická pracoviště, zruší jeden z fundamentálních předpokladů demokracie - svobodu vzdělávání, svobodu bádání a prostor kritického myšlení.**

Privatizace bezpečnosti

Oslabování veřejného sektoru se dotýká i oblasti bezpečnosti. Slábnoucí stát již není schopen vzhledem k omezování prostředků na svůj chod reagovat na stoupající požadavky při zajišťování vnější a vnitřní bezpečnosti. Bezhlavé rozpočtové škrty podlamují akceschopnost policie, hasičského záchranného sboru, armády i Integrovaného záchranného systému. Občané se tak nemohou při zajišťování své bezpečnosti na tyto složky zcela spolehnout. Na druhé straně jsme svědky sílícího vlivu soukromého bezpečnostního sektoru, který nepodléhá žádné formě civilní kontroly ze strany státu a postupně se infiltruje do politiky a státní správy. Hlavním cílem je zajistit výhodné podmínky pro soukromý bezpečnostní byznys. Vedle privatizace pracovních vztahů a vzdělání tak dochází i k privatizaci bezpečnosti, která též povede ke zvýraznění sociálních rozdílů ve společnosti: na ty, kteří mají prostředky, aby si zajistili vyšší míru své bezpečnosti, a na ty, kteří se budou moci spoléhat pouze na „reformami“ oslabované bezpečnostní složky, jež ale nebudou schopny zajistit adekvátní úroveň bezpečnosti ve společnosti.

Korupce

Česká republika dosahuje stále horších výsledků v rozsahu vnímání korupce. V 90. letech šla česká sociální demokracie do voleb s heslem „Bohatství vzniká prací“. Vývoj v posledních letech ale předvedl úplně jiné formy „bohatnutí“. Ukázalo se, že daleko rychleji se dá zbohatnout na privatizacích pod cenou, nadhodnocováním veřejných zakázek, finančními operacemi, které privatizují zisky a socializují ztráty, obcházením daňových systémů a využíváním tzv. daňových rájů. Všechny tyto metody obohacování, které nejsou podloženy skutečným vytvářením hodnot a prací, představují miliardy ve prospěch skupiny privilegovaných a zároveň jde o prostředky, o které přichází stát a o které jsou chudší samotní občané.

Nejnebezpečnější formou korupce je parazitování na veřejných penězích. Boj proti korupci je zároveň bojem za rehabilitaci veřejného sektoru. Zkorumpovaný úředník či politik je někdo, kdo podniká se svěřeným úřadem jako se svým lénem. Z čistě ekonomického hlediska je korupce nejefektivnější forma podnikání, protože korupční úředník může maximalizovat své soukromé zisky a náklady za fungování své „firmy“ přesouvat na bezbranné občany. Privatizace veřejného sektoru, o kterou neoliberální politika usiluje, je určitou formou organizované a legalizované korupce.

Hospodářská a finanční krize boj s korupcí výrazně komplikuje. Pod záminkou, že se musí šetřit, lze právě omezovat veřejné služby a prosazovat jejich privatizaci. To vytváří další formy parazitování na veřejném sektoru. Zároveň platí, že hospodářské krize pravidelně vedou ke kumulování velkých majetků. V krizích chudne veřejný sektor a prohlubují se nerovnosti. Ti, kdo v krizích vítězí, se často pohybují na velmi nejasných hranicích korupce a lobbingu. (Podnikatel Zdeněk Bakala se například rozhodl poskytnout finanční příspěvek třem politickým stranám, které se shodou okolností po volbách staly stranami vládní koalice a nyní rozhodují v celé řadě kauz, které se bezprostředně týkají firem, které pan Bakala ovládá.)

Součástí rozmáhající se korupce jsou masivní daňové úniky, které oslabují integritu daňového systému a odlivem prostředků z oficiální do neoficiální ekonomiky destruuují účinné řízení ekonomiky státu. Plíživá korupce, rozmach daňových úniků, všeobecné okrádání, stále nové a nové korupční skandály zasahující až do nejvyš-

ších pater politiky, nedodržování dohod, to vše narušuje makroekonomickou stabilitu, efektivnost a hlavně důvěryhodnost institucí, právního systému i systému celé společnosti. Růst korupce jako jednoho z vnějších projevů stínové ekonomiky také odrazuje příliv zahraničního kapitálu a naopak přitahuje vstup peněžních prostředků (a vlivu) mafií a kriminálních organizací. Následkem je deformace trhů a celkově nižší efektivnost. Boj proti korupci je nedůsledný, pouze rétorický. Na poptávku veřejnosti po boji proti korupci se odpovídá pouze teatrálním trestněprávním bojem proti prvoplánovým formám úplatkářství, přičemž problém systémové korupce ohrožující financování veřejných politik a deformující demokracii se nejen neřeší, nýbrž je takto přímo zakrýváán.

Oslabování společenské soudržnosti

Politika bezkonceptních škrťů ve veřejných výdajích byla spuštěna mnohem dříve, než přišla krize v roce 2008. Krize prohlubující veřejné deficity poskytla neoliberalům jen další argument pro její ospravedlnění. Jaké jsou ovšem důsledky této politiky?

Skončila politika ohlížení se na sociálně srovnatelnou zkušenost občanů. Dochází k velmi nebezpečnému rozdělení obyvatelstva. Roste propast mezi dvěma základními skupinami. Horních deset procent občanů žije v globálním světě. Mají přístup ke kapitálu, trhům, práci a jejich život kvete. Mají to nejlepší vzdělání a pohybují se ve světě nadnárodních korporací. Ovšem zbylých devadesát procent občanů do tohoto světa nepatří. Průměrný občan naopak čelí obří nové výzvě globální konkurence miliardy lidí v okolním světě. Jestli něco dnes zhotoví či vyrobí někde v Evropě vlastníma rukama, tak v Číně to kdosi vykoná za zlomek ceny. Ovšem oněch deset procent šťastnějších z tohoto faktu nesmírně profituje, protože globální obchod umožňuje větší růst, více kapitálu i nabídku levného pracovního trhu.

Ve vyspělém světě dnes existuje relativně malá privilegovaná skupina těch, jejichž možnosti neustále rostou, a pak velká část společnosti, včetně tzv. středních vrstev, jejíž životní úroveň stagnuje nebo upadá. Mluví se dokonce o „nesouměřitelnosti“ – privilegovaní se oddělují od zbytku společnosti a žijí zcela mimo ni. Několik jednotlivců vlastní více než desítky chudých zemí. Roste disproporce v rozdělování nově vytvořené hodnoty ve společnosti. Roste disproporce mezi stagnující odměnou zaměstnanců a výrazným růstem zisků kapitálu. To se projevuje ve snižování podílu mezd a platů na vytvořené hodnotě a v nízkém růstu sociálních transferů navázaných na mzdu. Například v USA mezi lety 1970-2005 klesl podíl mezd a platů na HDP o 8% (z 53% na 45%) a obdobně **v Evropě mezi lety 1995-2007 došlo k poklesu podílu mezd a platů na HDP o 4% (na 55%), zatímco podíl zisku na HDP se naopak o 4% zvýšil.** Ani v současné krizi se situace zásadně nemění. Ve Spojených státech dosáhly bonusy ředitelů bankovního sektoru v roce 2010 historicky nejvyšších hodnot. Podobně ve Velké Británii si ředitelé stovky největších podniků zvýšili v posledním roce platy v průměru o 55%.

Nůžky mezi bohatými a chudými se rozevírají i v naší zemi. 14% českých domácností má například problémy vyjít se svými měsíčními příjmy; stává nás to, spolu s Belgií a Portugalskem, na 17. - 19. místo mezi členskými zeměmi Evropské unie. V pocitu odstavení na okraj společnosti se naši obyvatelé ocitli dokonce na třetím nejhorším místě, za námi už byli pouze Bulhaři a Slováci. Do omrzení opakovaný pravicový mýtus o tom, že „máme nejméně chudých v Evropě“, je založen na uplatnění jednoho jediného ukazatele – podílu osob s příjmem pod 60% mediánového příjmu - v dané zemi. Takto definované milióny „nechudých“ Čechů by se se svými příjmy ocitly v sousedním Rakousku nebo Německu okamžitě mezi chudými.

Propad středních vrstev a růst chudoby je nebezpečím pro společenskou soudržnost a demokracii. Demokracie bez společenské soudržnosti není dlouhodobě udržitelná. Lidé nemají důvod být loajální k demokratickým institucím, když jim demokracie kromě základních politických práv není schopná zajistit slušnou životní úroveň a sociální jistoty. Oslabování společenské soudržnosti otevírá prostor pro nástup sociálního populismu. Ten je podhoubím fašismu. Symptomy fašizace české společnosti se v posledních letech enormním nárůstem xenofobních nálad již ohlašují.

Finanční a hospodářská krize

Finanční a hospodářská krize, kterou nyní zažíváme, není prostou krizí cyklickou, ale krizí systémovou. Vyčerpal se jeden způsob rozvoje soudobé tržní ekonomiky založený na růstu dluhu – jak státu, tak zejména domácností. Nelze nevidět, že právě růst dluhu domácností – podporovaný neodpovědnou úvěrovou politikou bank usilujících o co nejvyšší krátkodobé zisky – byl v pozadí vzniku krize. Nyní můžeme vedle zadluženosti sledovat i další průvodní znaky: rostoucí nezaměstnanost a chudobu.

Finanční a hospodářská krize je důsledkem deregulace trhu. Roste disproporce mezi stagnující odměnou zaměstnanců a výrazným růstem zisků kapitálu, mezi rychlým ekonomickým růstem (nabídkou) a pomalým růstem koupěschopné poptávky. Nízké mzdy a sociální příjmy nestačí uspokojovat rostoucí potřeby obyvatelstva. Jsou proto doplňovány prakticky vynucenými úvěry domácnostem. Další typickým rysem neoliberálních koncepcí jsou závody ve snižování daní. Jde přitom v první řadě o snižování přímých daní a pojistných plateb u korporací a vysokopříjmových skupin obyvatelstva. Výpadek vlastních příjmů veřejných rozpočtů, spojený s masivním snižováním přímých (a z části i majetkových) daní, je částečně kompenzován zdaněním spotřeby (přesunem zdanění od vysokopříjmových osob k osobám nízkopříjmovým), redukcí sociálních příjmů a veřejných služeb (jejich privatizací a převodem na úplatnou formu) a v neposlední řadě i nárůstem deficitů (využití cizích zdrojů při financování běžného chodu státu).

Nutnost omezit rozpočtové deficity vede k rozsáhlým škrtnům ve výdajích rozpočtů v podstatě ve všech členských zemích EU. Plánované rozsáhlé úspory ve výdajích rozpočtů pak nevyhnutelně povedou k omezování spotřeby a především investic. Ekonomiky ztrácejí růstové impulsy a v případě omezování investic je pak omezena tvorba nových pracovních míst a také modernizace výrobního potenciálu ekonomik. Rozsáhlé škrty ve výdajích rozpočtů jsou tak jedním z největších nebezpečí pro budoucí vývoj ekonomik členských zemí EU.

Českou vládou připravované a zčásti již realizované reformy nepovedou ani k ekonomickému rozvoji, ani k ozdravení veřejných financí. **Dlouhodobým snižováním daní se záměrně zmenšuje vliv státu (veřejných financí) na financování veřejných služeb a sociálních transferů, a tím se vytváří prostor pro vstup soukromého kapitálu a přímou či nepřímou privatizaci perspektivně velmi lukrativních oblastí veřejných služeb (zdravotnictví, školství), či sociálních transferů (důchody, nemocenské dávky, podpora v nezaměstnanosti).** Jedná se o politiku levné práce a posilování konkurenceschopnosti cenovým podbízením na úkor snižování sociálních standardů a degradace lidského a sociálního kapitálu. Tento způsob zvyšování konkurenceschopnosti však nemůže zajistit dlouhodobý hospodářský růst a zvyšovat kvalitu společenského života. Naopak, vyznává hospodářskou politiku „růstu pro Růst“ ignorující sociální a kulturní potřeby lidí a bezohlednou k životnímu prostředí.

2. Obrana a rozvoj demokracie a sociálního státu

Náš program obrany a rozvoje demokratického sociálního státu navazuje na pokrokovou, humanistickou linii českého dějinně-politického vývoje (emancipační zápas národní, dělnický, ženský, masarykovská tradice, česká cesta k socialismu, reformní hnutí konce 60. let 20. století, Charta 77, Listopad 1989), stejně jako na aktuální podobu ekologických a samosprávných hnutí kritických vůči současné podobě globalizace.

2.1 Rehabilitace politiky, podpora občanské společnosti, více demokracie

Chce-li sociální demokracie čelit hrozícímu vývoji, potřebuje svést zápas o zvýšení důvěry v politiku; odmítnout chápání politiky jako obchodu nebo pouhého střídání jedné garnitury druhou.

Pravice se všude ohání slovem svoboda, ale v každodenní praxi možnost svobody, možnost alternativ vylučuje. Nechápe politiku jako místo, kde se má rozhodovat o alternativách, jako arénu volby. Jediná strategie,

kteřou pravice používá, je šíření strachu. Šíří strach (ze zadlužení, z řecké cesty...) a jako východisko vždy nabízí jedině možné řešení – škrty, snižování mezd zaměstnanců, omezování veřejných služeb. O obhajobu takové politiky v parlamentu pravicové strany nestojí. Sociální demokracii jde o to vrátit zpátky do hry možnosti, které pravice odmítá vidět a o nichž odmítá mluvit. Svoboda přece znamená, že do budoucna existuje více cest a že o nich potřebujeme mluvit. Rezignovat na tuto debatu znamená vzdát se svobody, o kterou jsme usilovali v roce 1989.

Sociální demokracie chce být politickým partnerem obrody české občanské společnosti. Ta se začala aktivizovat s příchodem hospodářské krize do země a v reakci na vznik Nečasovy vlády a jejího programu škrťů a neoliberálních reforem. Vznikly iniciativy jako ProAlt, Alternativa zdola, Manifest radikálního liberalismu, vznikly nové levicové thinktanky (CESTA, Akademie sociální demokracie), sociálnědemokratický thinktank - Masarykova demokratická akademie - rozšířil okruh svých činností, radikalizovaly se odbory a kriticky naladěná část společnosti. Anti-levicový konsensus polistopadových elit založený na antikomunistickém resentimentu dostává trhliny.

Probíhající hospodářská krize není izolovaný problém – dříve než ona tu byla krize ekologická a celková krize politická, hodnotová a společenská. Prostředí občanských iniciativ a sociálních hnutí se vzpírá privatizaci života a reaguje na zmíněné krize veřejnou aktivitou a tlakem na větší zapojení veřejnosti do rozhodovacích a správních procedur, hledáním alternativ k stávajícím hospodářským a sociálním modelům. Přirozenou úlohou sociální demokracie je stát se integrální součástí tohoto společenského pohybu, či dokonce jeho aktivním jádrem a moderátorem.

Sociální demokracie může těmto iniciativám nabídnout informace a podíl na přípravě návrhů zákonů. S aktivisty a veřejnými intelektuály, s odbory, organizacemi na ochranu lidských práv, menšin, za rovnoprávnost žen, za potlačení korupce a mnoha dalšími potřebuje přitom vést otevřenou diskusi, která promění společenskou atmosféru v zemi.

V tomto zápase bude sociální demokracie také nacházet přirozené politické spojence. Neoliberální logice se svou činností vzpírají ekologické iniciativy, které jsou základem pro politické formace zelených. Neoliberální rétorika je neslučitelná se sociálním učením církve – ani křesťanští demokraté nemohou přistoupit na privatizační a deregulační logiku, kterou ekonomice vnucuje globální kapitál. V situaci, kdy bude zlomena nadvláda neoliberálního myšlení a ve společnosti zavládne solidární atmosféra, přikloní se i politický střed – a případně nové politické subjekty, které by v uprázdněném středu vznikly – na stranu levice.

Potřebujeme také pozorně sledovat a vyhodnocovat pozici českých komunistů. Opakovaně zaznamenáváme, že tato strana stále není schopná odpoutat se od své kontroverzní minulosti, což je důvod, abychom si od ní zachovávali kritický odstup. To však neznamená, že s ní nemůžeme vést dialog. I komunisté jsou součástí společenského pohybu proti nadvládě neoliberální ideologie.

Musíme podporovat větší účast občanů na správě veřejných záležitostí, zejména na lokální úrovni. To znamená podporovat decentralizaci řízení a větší podíl občanů na každodenním rozhodování nejen v politické, ale též v ekonomické sféře (rozvoj družstevnictví, zaměstnanecká participace). **Podpora participativní demokracie znamená vznik sebevědomější společnosti méně závislé na mocenských centrech, méně partitokracie a korupce, reálnou pluralitu zájmů, postojů i vlastnických forem.**

Sociální demokracie musí usilovat o zrovnoprávnění menšin, důsledně odstraňovat ekonomické, sociální a kulturní příčiny jejich společenské diskriminace. Ústřední součástí úsilí o společenské uznání musí být **zrovnoprávnění mužů a žen ve všech oblastech společenského života**, včetně politiky. Sociální demokracie by měla všemi demokratickými prostředky (i pomocí kvót) usilovat o zvyšování počtu žen na volitelných místech svých kandidátních listin.

Nezbytným předpokladem pro vedení otevřené debaty o otázkách veřejného zájmu je existence svobodných

a nezávislých médií, nepodléhajících tlaku úzkých politických či ekonomických skupin. Vážným problémem je zejména prohlubující se koncentrace soukromého vlastnictví médií a její negativní vliv na pluralitu a svobodu projevu. Právě pluralita informací je pro zachování demokratických hodnot ve společnosti nesmírně důležitá. Úkolem sociální demokracie je proto ochrana mediálního prostoru, zejména médií veřejné služby.

2.2 Hlavní předpoklady udržení a rozvoje sociálního státu

Abychom identifikovali hlavní předpoklady uhájení a rozvoje sociálního státu a vytvořili z nich koherentní program, **potřebujeme se především vymanit ze „začarovaného kruhu zadlužování“, do kterého se sociální stát dostal.** Pravice jím zdůvodňuje nefunkčnost sociálního státu, přičemž jde jen o důsledek nekritického přijímání neoliberálních dogmat. Napřed politici přijmou neoliberální dogma, že hlavním stimulem ekonomického růstu a přílivu zahraničních investic podporujících růst a zaměstnanost jsou nízké daně. V programovém prohlášení vlády Petra Nečase dokonce stojí: „Víme, že jen podnikatelský sektor je tvůrcem bohatství společnosti, ne stát.“ Vlády v Evropě tedy snižují daně, tolerují různé formy daňové optimalizace a dokonce i tzv. daňové ráje. Důsledkem je, že stát na financování veřejných politik vybírá relativně stále méně peněz. Aby stát udržel veřejné politiky funkční a zároveň udržel sociální smír, začne si chybějící prostředky na veřejné politiky půjčovat. To ale znamená, že se zadlužuje. Zadlužování se zvyšuje bez ohledu, zda dochází k ekonomickému růstu nebo nikoli. Pokud ekonomický růst trvá, bere se to jako důkaz o prospěšnosti nízkých daní, takže se v politice nízkých daní pokračuje. Pokud k růstu nedochází, neoliberální dogma tlačí na další jejich snižování. Takhle to jde stále dokola. Když výše dluhu dosáhne určité psychologické hranice „nepřijatelnosti“, spustí se povyk o nebezpečí krachu veřejných financí a prohlubující se schodek veřejných financí se řeší seškrtaváním mandatorních výdajů (omezováním výdajů na veřejné politiky). Pokud do této situace vpadne hospodářská krize, jako se stalo nedávno, seškrtavání mandatorních výdajů dostává další mocný impuls: „Žijeme si nad poměry“. Protože na hrazení veřejných politik se nedostává peněz, kvalita veřejných služeb upadá. Pak už stačí jen říct, že systém veřejných politik je neefektivní, a navrhnout jejich privatizaci. Protože „privát dovede přece vše lépe než stát“, nastává soumrak sociálního státu.

Z tohoto „začarovaného kruhu zadlužování“ potřebujeme vykročit, jinak naše úsilí uhájit a rozvíjet sociální stát zůstane na úrovni pouhých proklamací bez reálných výsledků.

Náš program uhájení a rozvoje demokratického sociálního státu by měl vycházet z pěti základních předpokladů:

- ▶ Důsledný boj proti korupci
- ▶ Politika nesnižování, resp. citlivého zvyšování daní
- ▶ Udržitelný hospodářský růst
- ▶ Pořádek ve veřejných financích
- ▶ Reforma veřejné správy

První čtyři předpoklady hovoří o zdrojích financování sociálního státu, pátý předpoklad o institucionálním prostředí jeho fungování.

Dále je třeba se zbavit ryze ekonomizujícího a spotřebitelského přístupu k sociálnímu státu. Sociální stát není především oblastí neproduktivní konečné spotřeby. Má nezastupitelnou roli v posilování produktivních sil ekonomiky. Především zajišťuje dlouhodobé sociální investice do kultivace a uplatnění lidského potenciálu. Má ovšem i legitimní funkce sociálně ochranné, zejména v dětství, v nemoci a ve stáří. Výdaje sociálního státu nelze podmiňovat jenom konkurenceschopností ekonomiky. Sama konkurenceschopnost předpokládá sociální výdaje (např. podporu vzdělání, vědy). Dlouhodobé prosperity lze dosáhnout jen obtížným hledáním a nalézáním dynamické rovnováhy mezi modernizací politiky, správy, ekonomiky, sociálního systému, vzdělávacího systému, přístupu k bezpečnosti a k ochraně životního prostředí.

Nakonec je třeba čelit neoliberálnímu mýtu, že český sociální stát je neefektivní a „rozhazovačný“. Právý opak je pravdou: český sociální stát je jedním z nejefektivnějších ve snižování rizika propadu do chudoby; redukuje totiž toto riziko na polovinu, a to výrazně nižšími prostředky, než jak je v Evropě zvykem. V posledních letech šlo na sociální transfery (bez výdajů na zdravotnictví) kolem 12 % hrubého domácího produktu - ve srovnání s průměrem 27 členských zemí EU přes 18 %.

2.2.1 Neúprosný boj s korupcí

Jakýmkoli ekonomickým reformám by měla předcházet série opatření, která zamezí odtékání peněz z veřejných rozpočtů. Klíčový je boj proti korupci a potírání stínové ekonomiky. S tím souvisí boj proti organizovanému zločinu, daňovým únikům, praní špinavých peněz, práci načerno, lichvě a lichvářům.

K nezbytným nástrojům boje s korupcí musí patřit posílení transparentnosti v procesu zadávání a řízení veřejných zakázek, zavedení povinných internetových aukcí pro veřejné instituce u určitého typu smluv a objemu, uvedení v platnost zákona o státní službě, zákona o prokazování původu majetku, rozšíření působnosti zákona o střetu zájmů, zavedení testů integrity, regulace lobbingu, zpřísnění pravidel legislativního procesu, zejména v podávání pozměňovacích návrhů, zákaz anonymních akcí na majitele, zavedení tvrdších postihů daňových úniků včetně zabavení majetku pocházejícího z trestné činnosti, zavedení tzv. černé listiny, na níž budou zařazeny společnosti, které se dopustí korupčního jednání, či úprava fungování specializovaných policejních útvarů a posílení speciálních útvarů státních zastupitelství.

Samostatnou kapitolou pak je změna systému financování politických stran, omezování nadbytečných privilegií politiků nebo omezení astronomických odměn v dozorčích radách „veřejných“ společností. Důležité také je rozvíjení vlastních vnitrostranických norem proti korupčnímu pokušení. Partnerem pro veškeré protikorupční aktivity by měly být občanské organizace, jež se soustavně věnují tématům korupce, klientelismu a transparentnosti.

Důsledný boj proti korupci může zamezit úniku stovek miliard korun z veřejných systémů. **Pokud nedeme nesmiřitelný boj proti korupci, připravujeme se o podstatné zdroje na financování sociálního státu a systému veřejných politik.** Naše politika obrany a rozvíjení sociálního státu pak zůstává čistě proklamativní.

2.2.2 Spravedlivé progresivní daně

Moderní sociální stát nemůže fungovat bez přerozdělování prostřednictvím daňové soustavy a veřejných rozpočtů. Přerozdělování bude pro občany tím přijatelnější, čím transparentnější a sociálně spravedlivější budou principy, z nichž vychází. V daňovém systému a systému sociálního zabezpečení je třeba odstranit privilegia některých subjektů: nedostatečnou solidaritu bezdětných s rodiči pečujícími o nezaopatřené děti, zvýhodněné postavení OSVČ ve výši plateb zdravotního a sociálního pojištění, nepřehlednou a různými lobbistickými skupinami zdeformovanou daň z příjmu právnických osob, nedostatečné zdanění osob s vysokými příjmy či nulové nebo nepřiměřeně nízké sazby daně dědické, celkově velmi nízkou úroveň daní majetkových, odpuštění platby daně z přidané hodnoty při nákupu firemních automobilů.

Pravicové vlády se nestyděly i v době krize snížit souhrnnou daňovou kvótu z 35 % HDP v roce 2008 na pouhých 32 % v roce 2009. Při určení celkové výše zdanění je nutno brát v potaz Ústavou a zákony garantovaný a politickým procesem dále specifikovaný rozsah služeb ve veřejném zájmu, zajišťujících také sociální práva. Některé kontury potřebných změn jsou zřejmé už dnes: zvýšení daně z příjmu právnických osob, zrušení rovné daně z příjmu a znovuzavedení několika pásem progresivního zdanění, zvýšení některých majetkových a spotřebních daní, nezvyšování nižší sazby daně z přidané hodnoty.

2.2.3 Udržitelný hospodářský rozvoj

V roce 2010 Česká republika znovu klesla mezi sto čtyřiceti státy světa o pět příček v tabulce konkurenceschopnosti. Všude nacházíme údaje, že se naši zemi v základních ukazatelích nedaří. Česká republika má určitě omezené možnosti hledat cestu ze světové ekonomické krize. Neseme ale odpovědnost za hledání cesty z naší vnitřní neschopnosti dobře spravovat tuto zemi.

Jedním z prioritních úkolů příští vlády bude formulace jasné a zřetelné prorůstové hospodářské politiky. V krátkodobém horizontu by v současnosti mělo být hlavním úkolem hospodářské politiky zmírnit dopady hospodářské krize na obyvatelstvo a na firemní sektor a nastartovat stabilní a dlouhodobý ekonomický růst. V dlouhodobém horizontu pak jde především **o konkurenceschopnost na základě kvalifikované práce, nikoli co nejlacinější práce a nízkých mezd.**

Udržitelný rozvoj znamená nikoli omezení růstu, ale dvojitou změnu růstu. Místo růstu pro růst – růst pro člověka. A místo hmotného růstu, přechod k růstu kvalitativnímu, založenému na zvyšování znalostí. Růst nejen pro člověka, ale respektující i vzácnost přírodních zdrojů a udržování životního prostředí.

Růst pro růst v konzumní společnosti je uměle vybičován honbou kapitálu za ziskem. Dnešní úzce ekonomická tržní optimalizace nákladů neoceňuje omezenost přírodních zdrojů v budoucnosti a vede k nepřiměřenému plýtvání zejména prvotními energiemi, vodou a surovinami, které jsou i v ideálním případě jen částečně recyklovatelné. Konzumní společnost zvyšuje spotřebu též neomezeným zkracováním životnosti předmětů nejen krátkodobé, ale i dlouhodobé spotřeby jako luxus přesahující racionalitu. Tento luxus by měla postihovat daň ze vzácných přírodních zdrojů, zejména surovin, prvotních energií a vody. Také neomezená extenzivní expanze dělby práce až do globálních měřítek rozvíjí nákladní dopravu na úkor životního prostředí. Měla by také být omezována zdaněním. A protože taková zdanění představují odchylku od úzce ekonomického optima, vedla by ke zdražení. Proto by musela být hledána konkurenčně i sociálně únosná řešení a postupy.

Neměli bychom jen hasit důsledky ničení životního prostředí, ale předcházet mu obratem od dosavadního, do značné míry extenzivního růstu, založeného na zvyšování množství výrobků a služeb, tedy hmoty a energie, k růstu kvalitativnímu, znalostnímu, založenému na zvyšování znalostí, vtělených do jednotky výrobku a služeb, tedy do jednotky hmoty a energie.

To vyžaduje na jedné straně podporu rozvoje člověka a jeho znalostí, a to převážně solidárně poskytovanými veřejnými službami zdravotní a sociální ochrany a zejména systémem vzdělávání, překonávajícím sociální síto v přístupu mozků ke znalostem. Na druhé straně i tlumení spotřeby hmoty a energií ekologickým zdaněním, odrážející jak vzácnost přírodních zdrojů, tak i náklady na ozdravování životního prostředí; možná také tlumením nadměrného zkracování životnosti produktů i nadměrné nákladní dopravy. To vše vyžaduje takovou míru souhrnného zdanění, která by veřejné ruce umožnila plnit její poslání.

Přechod ke kvalitativnímu růstu znamená v další budoucnosti i využívání růstu produktivity k rozvíjení volného času zkracováním pracovní doby.

2.2.4 Zdravé životní prostředí

Kvalita života se také odvíjí od zdravého životního prostředí. Problém životního prostředí je podobný jako problém finančních derivátů. Spojovalo je „malé špinavé tajemství“, že ten, kdo je využívá, nehodlá platit účty. Důležitou část nákladů bude v obou případech platit někdo jiný. Děje se to tak, že podnikatel využívá přírodu, ale přitom do výrobních nákladů nezahrnuje výdaje na obnovu zdevastovaného prostředí. Tato tzv. externalizace nákladů způsobuje, že jedinec dělá rozhodnutí, která jsou pro něj ekonomicky výhodná, a přitom podstatnou část nákladů přesouvá na ostatní. Jedná se o jakýsi druh státní subvence, která se realizuje tak, že stát nic nedělá a jen mlčky přihlíží. Přitom částka za zničenou přírodu, včetně například poškozeného zdraví, roste do závratných výšek.

Externalizace nákladů tvoří stále podstatnější část z celkového zisku. Potřeba udržet zisky pak ovšem úměrně zvyšuje tlak na neplacení účtů za ekologii. Tato situace nás staví před morální a politické dilema, zda lze žít na úkor budoucích generací. Ekologická krize je dokladem, že náš světový společenský systém zatím není schopen tuto otázku řešit. Příčina krize je jasná – externalizace nákladů spolu s akumulací kapitálu tvoří pilíř světové ekonomiky. Požadavek „internalizace“ nákladů by byl zřejmě s to přivodit její totální kolaps.

Ekologie dnes znovu otevírá otázku soukromého vlastnictví. Stejně jako druhého člověka nelze ani přírodu vlastnit úplně, nelze s nimi nakládat neomezeně. **Demokracie a aktivní občanství se neobejdou bez ekologické odpovědnosti opírající se mj. o přiměřenou míru regulace.**

Konkrétními prioritami sociální demokracie v oblasti životního prostředí zůstává ochrana klimatu, ovzduší, vod a zalesněných ploch, opatření snižující pravděpodobnost povodní, rozvoj národních parků a chráněných oblastí, podpora veřejné dopravy, recyklace odpadů, stejně jako investice do moderních, „zelených“ průmyslových technologií. Významné je zapojení širší veřejnosti do diskuse a rozhodování o otázkách souvisejících s životním prostředím, například formou krajských a místních referend.

2.2.5 Pořádek ve veřejných financích

Problém českých veřejných financí leží především na straně příjmů. Samovolně prudce narůstajících deficitů veřejných financí se hned tak nezbavíme. Ohromné deficity posledních dvou let totiž nebyly projevem aktivního řešení ekonomické krize, ale pouze důsledkem neodpovědné dobrodružné daňové politiky předchozího období.

Pozornost potřebujeme věnovat i výdajové straně veřejných rozpočtů. Je nutno odmítnout postup zaměřený výhradně na úspory v oblasti tzv. mandatorních výdajů, sociálních transferů a mezd pracovníků v rozpočtové sféře. Potřebujeme podrobný audit všech výdajových položek všech částí veřejných financí a na základě tohoto auditu a zvolených priorit uvážlivě revidovat výdajovou stranu rozpočtů tak, aby lépe odpovídaly nezpochybnitelným veřejným úlohám, před nimiž země stojí.

2.2.6 Reforma veřejné správy

Jednou z nejzanedbanějších oblastí českého veřejného života je dnes samotný stát. V jeho fungování se, především v důsledku dlouhodobého podceňování jeho role ve veřejném i v hospodářském životě, vyskytuje mnoho slabin. Řadíme k nim nedostatky samotného ústavního a právního rámce, nedokončenou reformu ústřední státní správy, stále odkládanou platnost zákona o státní službě (což je také jedním z důvodů její rozsáhlé politizace a destabilizace). Ústřední státní správa je řízena především po linii jednotlivých resortů, strategická dimenze řízení jako by se z činnosti vlády zcela vytratila. Poradní orgány vlády, na které se přenáší odpovědnost za realizaci nadresortních agend, mají malou prestiž a jen velmi omezené pravomoci.

K naléhavým úkolům budoucnosti proto radíme přijetí všech ustanovení zákona o státní službě. Budeme usilovat o odpovědnou přípravu a přijetí nové podoby české ústavy, vycházející z dvacetiletých zkušeností s jejím uplatňováním tak, aby odpovídala nárokům budoucnosti. Na ústřední úrovni státní správy bude žádoucí ustavit svodný strategický a koordinační orgán s dostatečným analytickým zázemím a autoritou. Nová řešení si vyžádá i optimalizace spolupráce a dělby pravomocí a odpovědnosti mezi centrem, kraji a obcemi, včetně nové podoby rozpočtového určení daní. Mnohem větší pozornost než dosud si zaslouží kvalitní vzdělávání úředníků na našich i zahraničních vysokých školách a jejich výběr do odpovědných funkcí. Jedině tak bude možno počítat s postupným růstem důvěry občanů k úřadům a úředníkům jakožto odpovědným a neúplatným správcům veřejných záležitostí.

2.2.7 Dostupné kvalitní vzdělání a podpora vědy

Vzdělání je základní podmínkou a prostředkem rozvoje svobodných a odpovědných osobností, stejně jako celé společnosti. Nesmíme chápat vzdělání jenom jako přípravu na budoucí povolání, nýbrž také jako předpoklad občanské emancipace. **Vzdělání je páteř sociální rovnosti – brána k rovnosti šancí.** Nesmí mu být proto do cesty stavěny žádné institucionální, zákonné nebo sociální bariéry. Naopak, jak dětem s talentem, tak dětem se sociálními handicapami musí být věnována individuální pozornost. Pozorná péče jim pomůže překonat nedostatky a rozvinout schopnosti.

Kombinaci všeobecného vzdělání a profesní přípravy považujeme za přednost, nikoli za handicap naší vzdělávací soustavy. Je nezbytné zachovat pestrost učebních oborů a středních odborných škol s posilující složkou všeobecného vzdělání, které je nutným předpokladem k následnému vzdělání vysokoškolskému a flexibilitě v uplatnění na trhu práce. Učňovské (nematuritní) školství by mělo být atraktivní pro dostatečnou část populace.

Podporu vzdělávání a výzkumu nemůžeme vnímat jako sociální břemeno. Neoliberální pohled na inteligenci, učitele, lékaře či kulturu pozoruhodně kopíruje přístup komunistů z normalizačního období sedmdesátých let. Ten vzdělání redukoval na fungování v daném systému a „plnění úkolů“ namísto kritického a odpovědného přístupu k problémům. Zůstávat v zajetí podobné ideologie by pro nás mohlo být osudové. Protože vzdělání není jen soukromým statkem, odmítáme platby za vzdělání ze strany žáků a studentů, a to na všech veřejných i státních školách.

Návrat od univerzálního k elitnímu modelu vzdělávání není možný. Ve svobodné společnosti nemůže fungovat sociální inženýrství určující, kolik studentů má absolvovat který obor. Jednostranné preferování technického vzdělávání v programovém prohlášení pravicové vlády je chybné, jakkoli nedostatek absolventů technických a přírodovědeckých škol je nutné překonat. Přirozený zájem o technické obory může posílit například kvalitnější výuka matematiky. Zvýšenou pozornost zaslouží také výuka dalších předmětů, ve kterých čeští studenti zaostávají, zejména jazyků. Zvláštní důraz je třeba věnovat výchově k odpovědnému občanství.

K hlavním tématům reformy terciárního vzdělávání patří samospráva, autonomie a řízení vysokých škol a financování vysokého školství a vědy. Spoluprací veřejných škol a výzkumných institucí s výrobním a komerčním sektorem nesmí být ohrožena svoboda bádání a nesmí přitom dojít k likvidaci ani k oslabení základního výzkumu. Bez něho totiž nemůže existovat kvalitní výzkum aplikovaný. Diverzifikace v systému terciárního vzdělávání by měla školám umožnit, aby se profilyvaly spíše jako instituce výzkumné, výukové nebo orientované na aplikační sféru. Toto dělení je možné, nesmí ale vyústit v situaci, kdy některé vysoké školy rezignují na výuku metod vědecké a výzkumné práce a stanou se pouhými centry výcviku podle požadavků odběratelské sféry.

Zárukou kvality vzdělávacích a výzkumných institucí je jejich otevřenost a odpovědnost směrem k veřejnosti, nikoli k soukromým podnikům a politickým zájmovým skupinám. To je jeden z kroků, kterými můžeme překonávat krizi kvality a také krizi důvěry v hodnotu vzdělání, se kterou se ve vzdělávání potýkáme od jeho nejnižších stupňů.

Revizí a nezbytným posunem směrem k transparentnosti a funkčnosti by měl projít stávající výlučně kvantitativní způsob hodnocení vědecké práce. Bude nutno nově koncipovat a integrovat systém řízení terciárního vzdělávání, výzkumu, vývoje a inovací. Rada vlády pro výzkum, vývoj a inovace by se znovu měla stát poradním orgánem vlády, jak byla původně zamýšlena.

Sociální demokracie si uvědomuje, že odpovědná politika v oblasti vzdělání, výzkumu a vývoje nesmí být připravována od zeleného stolu nebo snad dokonce pod vlivem úzkých lobbistických zájmů. Vycházet naopak by měla z důkladné diskuse s představiteli škol všech stupňů a se zástupci veřejných výzkumných institucí.

Zkušenosti ukazují, že státy, které si uvědomily důležitost vzdělání a s ním souvisejícího výzkumu a vývoje a dokázaly celý tento komplex účinně podpořit z veřejných zdrojů, v mezinárodní soutěži vyhrávají. Jako

výraz strategické volby pro tuto zemi vidíme také potřebu výrazného zvýšení veřejných i soukromých prostředků vydávaných na celý komplex podpory společnosti vědění, přičemž podíl veřejných zdrojů na výzkum, vývoj a inovace by měl už v roce 2015 dosáhnout 1 % HDP a do roku 2020 by měl dále růst až na 1,2 % HDP.

2.2.8 Dostupné kvalitní zdravotnictví

Zdravotnictví je základní veřejnou službou, nikoliv terénem k maximalizaci zisku. **Zdravotní péče by měla být poskytována všem občanům v souladu s ústavními principy.** S těmi se rozhodně neslučuje zavádění a navyšování finanční spoluúčasti pacientů či současnou vládou připravované rozdělování zdravotní péče na „standardní“ část hrazenou z veřejných prostředků a „nadstandardní“ část, která by byla poskytována pouze v případě, že si ji dotyčný občan zaplatí – bude-li na to ovšem mít - ze svého. O tom, zda a jak léčit, by měl na základě poznatků a možností lékařské vědy rozhodovat lékař.

Zdravotnictví založené na povinném veřejném zdravotním pojištění by měl být pro občany místně i sociálně dostupné, poskytované sítí neziskových lůžkových zdravotnických zařízení a soukromými praxemi ambulantních specialistů a praktických lékařů. Podstatnou podmínkou pro poskytování adekvátní zdravotní péče je kontrola kvality zejména v lůžkových zdravotnických zařízeních.

Pacienti by měli mít prostor k uplatňování svých práv. Pomáhat by jim v tom měla zdravotnická osvěta a pacientští ombudsmeni, stejně jako nezávislé bezplatné poradny.

Teprve nedávny a snad i do úspěšného konce dovedený protest lékařů ukázal na chronické platové zneuznávání a podceňování jejich práce, ale i práce dalšího zdravotního personálu. Byli to právě lékaři, kteří donutili přiznat vedení resortu, jak nevhodně se zacházelo s penězi vybranými na zdravotní péči od občanů České republiky. Upozornili na nutnost zajištění transparentnosti finančních toků, průhlednosti výběrových řízení, včetně internetových aukcí a centralizace nákupů, průhlednosti a jednoduchosti v lékové politice. Nyní je řada na státní správě, aby se důsledně vypořádala s korupcí, klientelismem, hamižností farmaceutických firem a monopolů ve zdravotnictví.

2.2.9 Veřejný důchodový systém

Jako základ českého důchodového systému, který zajistí rostoucímu počtu českých důchodců i do budoucna důstojné a klidné stáří, chceme zachovat a dále rozvíjet neokleštěný a také pro všechny kategorie ekonomicky aktivních jednotný první pilíř povinného veřejného sociálního pojištění. Cílem ČSSD je dále rozvíjet důchodový systém tak, aby zajistil všem důchodcům i do budoucna důstojné a klidné stáří. V žádném případě nepřípustíme pokles průměrné výše důchodů pod 40% průměrné hrubé mzdy. Dále chceme transformovat dosavadní systém dobrovolného soukromého penzijního připojištění se státním příspěvkem tak, aby vedl k reálnému naplňování jeho zatím jen deklarované funkce jakožto významné součásti skutečně vyplácených penzí.

Zásadně odmítáme návrhy současné vlády na oslabování dosavadních zdrojů financování povinného sociálního pojištění - snížením povinného pojistného na sociální pojištění ze stávajících 28 % vyvedením části pojistného z prvního průběžně financovaného pilíře do komerčních důchodových fondů nebo snižováním stropu příspěvků zaměstnanců s nejvyššími příjmy. Státem vybírané sociální pojištění nelze převádět, ať už dobrovolně nebo povinně, do komerčních důchodových fondů založených na příspěvkově definovaných schématech, jejichž klientům stát nechce a z principu ani nemůže garantovat návratnost prostředků do nich vložených.

2.2.10 Solidární sociální systém

Hlavním cílem kroků v hospodářské a sociální politice státu by mělo být zachování soudržné společnosti a konkurenceschopné ekonomiky, jež se nebude opírat o lacinou práci a nízké mzdy, nýbrž o kvalitní vzdělání a kvalifikovanou práci.

Není možné, aby na ekonomickou krizi dopláceli ti, kteří ji nezavinili. Stejně tak nelze její náklady přenášet na řádné plátce sociálního či zdravotního pojištění. Propadem do narůstající nezaměstnanosti jsou ohroženy široké skupiny obyvatelstva. S těmito lidmi nelze zacházet a komunikovat jako s jedinci, kteří pracovat nechtějí a jen zneužívají sociální dávky. Nelze připustit, aby se tito občané propadli se svými rodinami do bezvýchodné situace, do bídy. Je třeba se zásadně postavit proti návrhům současné vládní koalice směřujícím k přeměně systémů sociální ochrany na systém chudinské péče. Je nutné vypracovat komplexní plán zmírnění sociálních dopadů krize a vytvořit na něj dostatečné finanční rezervy v systému veřejných rozpočtů.

Potřebujeme se efektivně vypořádat s fenoménem sociálního vyloučení (sociálních i etnických skupin). Zásadním způsobem je třeba posílit terénní sociální práci. Tu je nezbytné směřovat především k vyhledávání osob, které tuto pomoc potřebují (lidé s různými handicap, staří lidé apod.). S tím souvisí vybudování zachytných sociálních středisek ve velkých městech, kterým hrozí vytvoření ghett s občany s nízkými příjmy se všemi doprovodnými jevy. Bude nutné podpořit sociální bydlení, připravit systém refinancování hypoték v případě, že se občané vlivem krize dostanou do platebních problémů. **Bude nutné učinit sociálně ohleduplnějším systém exekucí. Bude nutné zvážit znovuzavedení regulace některých cen základních životních potřeb - např. paliv a energií – a finančně posílit výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti.**

2.2.11 Sociální Evropa

Smysl Evropské unie spočívá v tom, co konkrétně je schopna nabídnout občanům evropských států. Historicky to byly zejména dvě věci. Za prvé garance bezpečnosti. Společné podnikání, společný obchod činí válku nesmyslnou. Druhým přínosem byla organizace a regulace trhu, vytváření společných pravidel a norem sociálně tržní ekonomiky. Každá velká krize je útokem na tyto cíle Evropské unie. Pokud by současná hospodářská krize vedla k nástupu nacionalismu, izolacionalismu, politického extremismu, mohla by zatřást i bezpečnostním pilířem a ohrozit mír v Evropě. Krize zároveň ohrožuje sociálně tržní konsensus vyspělých evropských států. Nedostatečná regulace a kontrola finančních trhů je dokonce zdrojem vážných potíží některých členských států (Irsko, Lotyšsko, Řecko).

Evropský projekt nejen že se nevyčerpal, ale současná krize je naopak výzvou vrátit se zpět ke kořenům. Evropská sociální demokracie vyrostla na tom, že zprostředkovávala základní kompromis mezi prací a kapitálem. Novinkou je, že tento pakt je nutné uzavřít znovu, tentokrát na celoevropské úrovni, a tento úkol dává obsah evropskému snažení. Evropský sociální model je dnes vnitřním úkolem Evropy. Vnější úkolem pak je pomáhat vytvářet multilaterální struktury na globální úrovni, které by pomáhaly fungování takového modelu zajišťovat.

Před Evropou dnes stojí dvě možné cesty. Pokud každý stát začne pracovat sám pro sebe a státy si začnou vzájemně konkurovat, ohrozí to budoucnost společné evropské měny a výsledkem bude celková destabilizace a úpadek Evropy. Druhou možností je, že Evropa naopak z této krize vyjde jako silnější aktér, schopný zvládnout krizi nejen ekonomicky, ale i politicky a stane na mezinárodní scéně jako budoucí silný hráč.

Česká republika se vstupem do Evropské unie stala součástí uskupení, které má stálou ambici prosazovat se jako svébytný a samostatný aktér na globální úrovni. Zájmem ČR je, aby Evropská unie fungovala co nejlépe. Současná složitá situace, kdy je EU stavěna před otázku, jaké společné zájmy prosazovat a zda jsou stávající nástroje účinné, je vybidnutím ke zvýšené aktivitě a snaze maximálně se podílet na překonání krize.

Nicméně má-li existovat solidarita mezi evropskými zeměmi, potřebují se všichni dohodnout na určitých společných pravidlech hospodářské politiky. Je sotva hájitelné, pokud Evropa zachraňuje bankrotující Irsko a zároveň ponechá Irsku podnikovou daň ve výši 12,5%. Není možné, aby státy, které tuto daň mají třikrát tak velkou, pak z peněz daňových poplatníků vytvářely fond na záchranu země, která si vůči nim drží konkurenční výhodu a dopouští se daňového dumpingu.

Hlavním cílem je v relativně novém prostředí vytvořeném po přijetí Lisabonské smlouvy dosáhnout efektivní spolupráce a koordinace mezi jednotlivými evropskými institucemi, členskými státy a jejich politikami. Jasně definovány by měly být priority a cíle zahraniční politiky EU. Jako možné priority EU vidíme například vztahy s USA, Čínou, Ruskem, Indií, Brazílií a dalšími významnými partnery. Klíčovými tématy jsou ochrana klimatu, odstraňování chudoby, ochrana lidských práv a zajištění právního prostředí ve vztazích s třetími zeměmi, spolupráce EU s NATO a OSN v zajišťování bezpečnosti, boj s mezinárodním terorismem a úsilí o zachování sociální dimenze v mezinárodních obchodních vztazích (sociální ochrana, nutnost regulace finančních trhů, zrušení tzv. daňových rájů, zdaňování spekulativních transakcí atd.) Podporujeme vytváření Evropské služby vnější akce pro zajištění diplomatického vlivu EU ve světě.

Bude nutno koncipovat a realizovat efektivnější institucionální rámec pro plné uplatnění naší země v EU. **V České republice bychom se měli snažit budovat dlouhodobý konsensus v prioritách naší evropské a zahraniční politiky, který by zahrnoval strany vládní i opoziční.**

ČSSD se bude zasazovat o zvyšování kontaktů a spolupráci v rámci Strany evropských socialistů a Socialistické internacionály, o vytváření společných thinktanků a propojování odborného zázemí evropských sociálně demokratických stran. **Pouze pevné a široké aliance, zahrnující politické strany i další společenská hnutí, mohou uspět v úsilí o rozvoj integrované, demokratické a sociální Evropy.**

Mluvte nám do toho

V české veřejnosti roste pocit, že politika je uzavřená mezi profesionálními politiky, roste nespokojenost s tím, že lidé na ni nemají dostatečný vliv. Žijeme v době, kdy nové technologie nesmírně rozšiřují možnosti získávat informace a komunikovat. V rozporu s tím je nespokojenost lidí, že nemají možnost se adekvátně podílet na spravování země a rozhodování o klíčových otázkách. Do budoucna bude naprosto nepřijatelný postoj politiků „Nemluvte nám do toho“. Potřebujeme prosazovat větší otevřenost vůči občanské společnosti. Česká strana sociálně demokratická proto bude dále prosazovat obecný zákon o referendu, který stále neexistuje. **Budeme prosazovat, aby lidé měli možnost na různých úrovních ovlivňovat obsah politických rozhodnutí.** Zároveň budeme prosazovat posilování principu přímé volby. Je také třeba zvýšit otevřenost politických stran vůči veřejnosti při sestavování kandidátek.

Politické strany a jejich programy nesmí žít jen od voleb k volbám. Nestačí mluvit o reformách, když nám chybí dlouhodobá vize a není jasné, čemu mají tyto reformy sloužit. Potřebujeme překonat stav, kdy politika pouze reaguje na události všedního dne a není schopna zformulovat zásadnější vizi minimálně na dvacet let. Navíc to, co umožňovalo rozvoj a ekonomický růst do roku 2008, již dlouho nemusí fungovat.

Je mnoho lidí, kteří uvažují jako my, ale nejsou našimi členy. Při přípravě programu, hledání alternativ a nového jazyka sociální demokracie musíme využít daleko větší potenciál než dosud. **Musíme vyvolat širší společenský pohyb, nebýt pouze do sebe uzavřenou institucí moci, ale stát se jádrem hnutí, které zvyšuje svůj vliv ve společnosti.** Musíme hledat partnery všude - mezi kritickými intelektuály, odbornou veřejností, v odborovém hnutí, v médiích i thinktancích. Naším úkolem je změnit charakter politického života v České republice.

MLUVTE NÁM DO TOHO!